

Sygn .akt III AUa 410/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lipca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska (spr.)

Sędziowie: SA Teresa Suchcicka

SO del. Tomasz Madej

Protokolant: Ewa Daniluk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 lipca 2018 r. w B.

sprawy z odwołania D. C. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie podstawy wymiaru składek jako twórcy

na skutek apelacji wnioskodawcy D. C. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 marca 2018 r. sygn. akt IV U 318/18

I. oddala apelację.

II. zasądza od D. C. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSO Tomasz Madej SSA Alicja Sołowińska SSA Teresa Suchcicka

Sygn. akt III AUa 410/18

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 15 stycznia 2018 r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 18 ust. 8 oraz art. 20 ust. 1 Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, określił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia D. C. (1) podlegającego ubezpieczeniom jako twórca za okres od stycznia 1999 r. do lipca 2017 r. Organ rentowy wskazał podstawę wymiaru na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie wypadkowe.

Odwołanie od tej decyzji złożył D. C. (1), domagając się, aby organ rentowy wskazał źródło oraz wysokość jego dochodów po 1 stycznia 1999 r., ponieważ zdaniem odwołującego jest to podstawowe kryterium dla stwierdzenia, czy taka działalność była prowadzona.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Wskazał, że prawomocną decyzją z 5 lutego 2016 r. stwierdzono, że D. C. (1) od 1 stycznia 1999 r. podlega ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu

z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności jako twórca, zaś zaskarżona obecnie decyzja stanowi konsekwencję tego stanu prawnego i stwierdza podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w związku z tą działalnością. Dodał, że 7 grudnia 2017 r. została wydana decyzja nr (...), stwierdzająca, że D. C. (1) jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega ubezpieczeniom społecznym od 1 stycznia 1999 r. Od tej decyzji odwołujący złożył odwołanie do Sądu Okręgowego w Olsztynie, którego sprawa toczy się pod sygnaturą akt IV U 48/18.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 28 marca 2018 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że D. C. (1) jako twórca prowadzi działalność gospodarczą i wykonuje dzieła z zakresu architektury o różnej tematyce. Decyzją z 30 września 1982 r. (nr (...)) Komisja do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Sztuki ustaliła, że D. C. (1) od 1 stycznia 1981 r. rozpoczął działalność twórczą jako plastyk. Od 1992 r. odwołujący jest (...) Stowarzyszenia (...) w W., a od 1997 r. – właścicielem (...). Ponadto od 2007 r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w wymiarze ¼ etatu przez Stowarzyszenie (...) jako kierownik artystyczny.

Decyzją z 5 lutego 2016 r. (nr (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. stwierdził, że D. C. (1) jako twórca podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu. Od tej decyzji odwołujący nie wniósł odwołania. Decyzja ta stała się prawomocna 11 marca 2016 r. Na jej podstawie 15 kwietnia 2016 r. organ rentowy sporządził z urzędu dokumenty rozliczeniowe ZUS DRA za okres od stycznia 1999 r. do marca 2016 r., w tym za okresy przedawnione, czyli do marca 2006 r. na FUS oraz do kwietnia 2006 r. na FUZ i FP. Decyzją z 23 czerwca 2016 r. organ rentowy ustalił wysokość zadłużenia odwołującego z tytułu nieopłaconych składek za grudzień 2016 r., decyzją z 5 września 2016 r. – za maj 2016 r., decyzją z 4 października 2016 r. – za czerwiec 2016 r., decyzją z 2 listopada 2016 r. – za lipiec 2016 r. Pismem z 2 stycznia 2018 r. ZUS zawiadomił płatnika składek o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie określenia podstaw wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i wypadkowe) z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej przez twórcę za okres od stycznia 1999 r. do lipca 2017 r., po czym 15 stycznia 2018 r. wydał zaskarżoną decyzję. Decyzją z 27 marca 2018 r. organ rentowy odmówił odwołującemu wszczęcia postępowania w przedmiocie ujawnienia źródła dochodów oraz wysokości przychodów uzyskanych przez ubezpieczonego po 1 stycznia 1999 r. z tytułu działalności twórczej.

Sąd Okręgowy stwierdził, że spór dotyczył prawidłowości ustalenia przez ZUS podstawy wymiaru składek D. C. (1), podlegającego ubezpieczeniom jako twórca, za okres od stycznia 1999 r. do lipca 2017 r. W tym zakresie Sąd odwołał się do art. 6 ust. 1 pkt 5 Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, który określa, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu podlegają, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Sąd zaznaczył, że ustawodawca dla celów ubezpieczeniowych wyróżnia kilka kategorii wśród osób prowadzących pozarolniczą działalność. Pierwsza z nich obejmuje osoby prowadzące działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych. Drugą stanowią osoby wykonujące wolny zawód, czyli osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą wykonywaną osobiście przez lekarzy, lekarzy stomatologów, lekarzy weterynarii, techników dentystycznych, felczerów, położne, pielęgniarki, tłumaczy oraz nauczycieli w zakresie świadczenia usług edukacyjnych polegających na udzielaniu lekcji na godziny. Trzecia kategoria dotyczy osób będących wspólnikami jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnikami spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej. Osoby te dla celów ubezpieczeń społecznych traktowane są jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność. Zgodnie z art. 8 ust. 6 pkt 2 cytowanej ustawy za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się też twórcę i artystę.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku (art. 18 ust. 8 ustawy). W myśl art. 18 a ust. 1 cytowanej ustawy podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą w

okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia. Przepis ten nie ma zastosowania do osób, które prowadzą lub w okresie ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych przed dniem rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej prowadziły pozarolniczą działalność (art. 18 ust. 2).

Sąd zaznaczył, że twórcą jest osoba, która tworzy dzieła w zakresie architektury, architektury wnętrz, architektury krajobrazu, urbanistyki, literatury pięknej, sztuk plastycznych, muzyki, fotografii, twórczości audiowizualnej, choreografii i lutnictwa artystycznego oraz sztuki ludowej, będące przedmiotem prawa autorskiego. Uznanie działalności za twórczą lub artystyczną i ustalenie daty jej rozpoczęcia następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury (art. 8 ust. 7 i 9 cytowanej ustawy).

Analizując te przepisy, Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja jest właściwa. Sąd wyjaśnił, że wskutek decyzji z dnia 30 września 1982 r. (nr (...)) Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Sztuki, na podstawie której odwołujący od dnia 1 stycznia 1981 r. rozpoczął działalność twórczą jako plastyk, organ rentowy wydał decyzją z 5 lutego 2016 r. (nr (...)), którą stwierdził, że D. C. (1) jako twórca podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 stycznia 1999 r. Decyzja ta stała się prawomocna 11 marca 2016 r. Na jej podstawie odwołujący jest od 1999 r. osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą wymienioną w art. 8 ust. 6 pkt 2 Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i z tego tytułu jest też płatnikiem składek. Sąd zaznaczył, że na tle art. 8 ust. 6 Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych pojęcie „prowadzenie działalności pozarolniczej” jest pojęciem szerszym od działalności gospodarczej określonej w art. 2 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2011 r., II UK 271/10).

Sąd zaznaczył, że odwołujący jest twórcą należącym do jednej z kategorii tych ubezpieczonych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i od 1999 r. podlegającym z tego tytułu obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Zaskarżona decyzja ma charakter wymiarowy i jest jedynie naturalną konsekwencją prawną takiego stanu rzeczy, która w sposób prawidłowy ustala podstawę wymiaru składek na poszczególne ubezpieczenia odwołującego. Sąd podkreślił, że odwołujący nie kwestionował poszczególnych kwot wymienionych jako podstawy wymiaru składek w zaskarżonej decyzji. Odwołując się do art. 18a Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, stwierdził też, że nie było podstaw do zastosowania wobec odwołującego preferencyjnych zasad opłacania składek, o jakich mowa w tym przepisie, skoro od 1999 r. nieustannie podlega ubezpieczeniom społecznym jako twórca.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że nie było podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji i na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

D. C. (1) złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Odwołujący zaskarżył wyrok w całości i zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 6 pkt 2, 3 i 3a Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie wykonywania wolnego zawodu twórcy, a także art. 2a i art. 34 pkt 1 tej ustawy. Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i ustalenie, że na wniosek ubezpieczonego organ rentowy ma obowiązek ujawnienia rzetelnych danych, które posłużyły wydaniu decyzji w jego sprawie.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zaskarżona w sprawie decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 15 stycznia 2018 r. stwierdza podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie D. C. (1), podlegającego ubezpieczeniom społecznym jako twórca, za okres od stycznia 1999 r. do lipca 2017 r. W decyzji tej organ rentowy ustalił podstawę wymiaru składek za poszczególne miesiące tego okresu na podstawie art. 18 ust. 8 Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, czyli według ogólnych zasad dotyczących rozliczenia składek na ubezpieczenie społeczne. W odwołaniu, jak i w apelacji

D. C. (1) kwestionuje sposób ustalenia tej podstawy wymiaru składek, bo jego zdaniem powinna ona zależeć od wysokości osiąganego przychodu. Spór w sprawie dotyczy zatem sposobu ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne D. C. (2) jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność. Zasadne jest jednak omówienie w pierwszej kolejności tego, jakie podmioty należą do kategorii „osób prowadzących pozarolniczą działalność”. Rozważania Sądu Okręgowego w tym zakresie nie do końca są właściwe.

Należy zwrócić uwagę, że art. 6 ust. 1 pkt 5 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1778, zwanej dalej „ustawą systemową”) przewiduje obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób prowadzących działalność pozarolniczą, definiując te podmioty przez wymienienie w art. 8 ust. 6 osób o różnym statusie prawnym, ale nie wprowadzając definicji pojęcia działalności pozarolniczej. Osobami takimi są jednocześnie osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (pkt 1), twórcy i artyści (pkt 2), osoby prowadzące działalność w zakresie wolnego zawodu (pkt 3), wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnicy spółek jawnych, komandytowej lub partnerskiej (pkt 4), a także osoba prowadząca publiczną lub niepubliczną szkołę, inne formy wychowania przedszkolnego, placówki lub ich zespoły, na podstawie przepisów o systemie oświaty.

Na tle art. 8 ust. 6 Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych należy stwierdzić, że pojęcie „prowadzenie działalności pozarolniczej” jest pojęciem szerszym od działalności gospodarczej określonej w art. 2 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 584 z późn. zm.). Do pojęcia działalności gospodarczej w powyższym (wąskim) rozumieniu Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych odwołuje się tylko w art. 8 ust. 6 pkt 1, a w pozostałych punktach tego przepisu wymienia osoby nieprowadzące działalności gospodarczej w ścisłym znaczeniu tego pojęcia. Właśnie w kręgu tych osób znajduje się w art. 8 ust. 6 pkt 2 Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych twórca, który jest objęty obowiązkiem ubezpieczenia społecznego bez względu na fakt prowadzenia działalności gospodarczej. Zgodnie z ustępem 7 artykułu 8 Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za twórcę, o którym mowa w ust. 6 pkt 2, uważa się osobę, która tworzy dzieła w zakresie architektury, architektury wnętrz, architektury krajobrazu, urbanistyki, literatury pięknej, sztuk plastycznych, muzyki, fotografii, twórczości audiowizualnej, choreografii i lutnictwa artystycznego oraz sztuki ludowej, będące przedmiotem prawa autorskiego. Uznanie działalności za twórczą i ustalenie daty jej rozpoczęcia następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Niewątpliwie odwołujący jest twórcą i wykonuje działalność twórczą od dnia 1 stycznia 1981 r., ponieważ to wynika z decyzji Nr (...) z dnia 30 września 1982 r. wydanej przez Komisję do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Sztuki. Co więcej, decyzją nr (...) z dnia 5 lutego 2016 r. organ rentowy stwierdził, że D. C. (1) jako twórca podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 stycznia 1999 r. Ta decyzja nie została zaskarżona przez D. C. (1) i nie może być podważana w niniejszym postępowaniu, bo to postępowanie dotyczy decyzji z dnia 15 stycznia 2018 r. określającej wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne D. C. (1) jako twórcy za okres od stycznia 1999 r. do lipca 2017 r. Zaskarżona w sprawie decyzja z 15 stycznia 2018 r. jest konsekwencją wydania prawomocnej decyzji z dnia 5 lutego 2016 r. ustalającej podleganie przez odwołującego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności jako twórca. Jeżeli zatem prawomocnie ustalono, że D. C. (1) wykonywał pozarolniczą działalność jako twórca, to z tego tytułu powinien uiścić składki na ubezpieczenie społeczne, których wysokość zależy od wysokości podstawy wymiaru składek ustalonej zgodnie z art. 18 ustawy systemowej.

Wysokość miesięcznej składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność, w tym m.in. twórców, nie jest uzależniona od wysokości przychodu za dany miesiąc, jak twierdził odwołujący. Ogólne zasady dotyczące rozliczenia składek na ubezpieczenie społeczne przez te osoby określa art. 18 ust. 8 Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z tym przepisem (w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2008 r.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5 (osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi), stanowiła zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% przeciętnego

miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, z zastrzeżeniem ust. 9 i 10. Wówczas składka w nowej wysokości obowiązywała od trzeciego miesiąca następnego kwartału. Od 1 stycznia 2009 r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku.

Takie zasady rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność dotyczą też D. C. (1) jako twórcy, o którym mowa w art. 8 ust. 6 pkt 2 ustawy systemowej. W zaskarżonej w sprawie decyzji z 15 stycznia 2018 r. organ rentowy przyjął – zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy systemowej – najniższą możliwą do przyjęcia w poszczególnych miesiącach od stycznia 1999 r. do lipca 2017 r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne twórców prowadzących pozarolniczą działalność. Organ rentowy nie mógł zastosować art. 18a ustawy systemowej, który daje uprawnienie osobie spełniającej warunki z tego przepisu do skorzystania z preferencyjnych zasad opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, ponieważ ten przepis dotyczy jedynie kategorii osób wymienionych w art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej, a zatem osób, które prowadzą pozarolniczą działalność będącą działalnością gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych. Art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej nie obejmuje twórców, bo ci stanowią odrębną od osób prowadzących działalność gospodarczą kategorię podmiotów objętych zakresem pojęcia „osoba prowadząca pozarolniczą działalność”. Wobec tego organ rentowy, nie mógł zastosować wobec odwołującego jako twórcy (a nie osoby prowadzącej działalność gospodarczą) preferencyjnej składki, o której mowa w art. 18a ustawy systemowej.

Preferencyjne zasady opłacania składek na ubezpieczenie społeczne nie dotyczą również osób prowadzących pozarolniczą działalność będącą działalnością w zakresie wolnego zawodu w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Sąd to podmioty wymienione w art. 8 ust. 6 pkt 3 lit. a ustawy systemowej, do których – zdaniem odwołującego – on należy. Osoby prowadzące działalność w ramach wolnego zawodu, o których mowa w art. 8 ust. 6 pkt 3 ustawy systemowej, podobnie jak twórcy, stanowią odrębną od osób prowadzących działalność gospodarczą kategorię podmiotów objętych zakresem pojęcia „osoba prowadząca pozarolniczą działalność”, o którym mowa w art. 8 ust. 6 ustawy systemowej. Ta kategoria osób nie została również wymieniona w art. 18a ustawy systemowej, a zatem mają do nich zastosowanie ogólne zasady rozliczania składek na ubezpieczenie społeczne dotyczące osób prowadzących pozarolniczą działalność. Te ogólne zasady określa wyżej omówiony art. 18 ust. 8 ustawy systemowej.

Mając powyższe na uwadze, decyzja organu rentowego jest właściwa, a wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu. Z tego względu apelacja podlega oddaleniu na podstawie art. 385 Kodeksu postępowania cywilnego (pkt I sentencji wyroku).

O kosztach zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono zgodnie z § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, w brzmieniu obowiązującym od 30 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).

SSO Tomasz Madej SSA Alicja Sołowińska SSA Teresa Suchcicka